

Міністерство фінансів України
ДННУ “Академія фінансового управління”

Перспективи законодавчого регулювання аудиторської діяльності в Україні

Завідувач відділу
Методології бухгалтерського обліку та аудиту
к.е.н., доцент, сертифікований аудитор Гайдай М.Г.

19-20 травня 2011 р., Одеса

Недоліки чинного Закону України “Про аудиторську діяльність”

Не відповідає багатьом положенням Директиви 2006/43/ЄС

- не визначено поняття «суб'єкти спільного інтересу» (п. 13 ст. 2 Директиви)
- чітко не визначено, яка інформація має подаватись аудитором та аудиторськими фірмами для включення до Реєстру аудиторських фірм та аудиторів (ст. 16-17 Директиви)
- Відсутні положення стосовно аудиту консолідованої звітності (ст. 27 Директиви)
- Немає понять «система забезпечення якості» та «система спільного нагляду над аудитом» (ст. 29 та 32 Директиви)
- Не встановлені вимоги щодо обов'язкового страхування майнової відповідальності аудиторів (ст. 31 Директиви)
- Розділ VI діючого Закону щодо відповідальності аудиторів та аудиторських фірм не достатньо чітко визначає систему санкцій по відношенню до аудиторів та аудиторських фірм, які не виконують обов'язки належним чином або порушують Закон (ст. 30 Директиви)
- Потребує суттєвих законодавчих змін правовий статус, порядок провадження діяльності та фінансування Аудиторської палати України
- Неврегульовано взаємодія Міністерства фінансів України, як органа, відповідального за виробітку і реалізацію державної політики у сфері бухгалтерського обліку, фінансової звітності та аудиту і АПУ
- Не врегульований порядок співпраці з органами нагляду за аудитом в Державах-членах ЄС та третіх країнах
- Правовий статус Міжнародних стандартів аудиту не визначений

3

- **Відсутнє законодавче закріплення участі аудиторів у системі фінансового моніторингу, встановленій в Україні, зокрема щодо реалізації в нових умовах принципу "Конфіденційності"**
- **Не врегульовано функції Міністерства фінансів України, як органа, відповідального за нагляд над аудитором при виконанні ними обов'язків суб'єкта первинного фінансового моніторингу**
- **Система нагляду за аудитом, керована не практикуючими особами відсутня**
- **Прозорість усіх ланок аудиторського процесу недостатня**
- **Регулювання системи внутрішнього аудиту відсутнє**

Результат:

- **Довіра до аудиторів вітчизняних компаній на ринку капіталу незначна**
- **Динаміка ринку аудиторських послуг слабка**
- **Використання аудиторських висновків, як експертних, у судовій практиці належного поширення не набуло**
- **Конкурентоспроможність національних аудиторів недостатня**
- **Роль аудиторів у подоланні кризових явищ в економіці та їх запобіганні скромна**
- **Модернізація нормативно-правового регулювання аудиту не проводиться**

4

Не містить норм, рекомендованих експертами Світового банку (звіт ROSC 2008)

- реєстрація аудиторів та аудиторських фірм на основі вимог: відповідність МСА, відповідність кваліфікаційним критеріям та згода на проходження моніторингу на предмет контролю якості
- Створення наглядового органу, для здійснення незалежного громадського нагляду за органом реєстрації аудиторів для забезпечення дотримання ними при здійсненні діяльності громадських інтересів
- Чітке відокремлення аудиту від інших послуг, які можуть надаватись клієнту (не варто обмежувати право надання аудитором інших послуг, якщо вони не становлять загрози незалежності аудиторів або для проведення аудиту власноруч складеної фінансової звітності. Подібні послуги повинні відокремлюватись від аудиторських)
- Участь акціонерів у залученні аудиторських послуг і затверджені їх результатів та створення комітету з аудиту. Процедури призначення, відбору та звільнення аудиторів повинні бути чітко визначеними.
- Чітке визначення потенційної фінансової відповідальності аудитора на випадок неправильного застосування аудиторської практики або недбалості, а також процедури розслідування та санкції
- Встановлення вимоги укладання аудиторами договорів страхування професійної відповідальності з покриттям, достатнім для задоволення потенційних претензій, в розумному обсязі

5

Висновок:

Чинний Закон України
“Про аудиторську діяльність”
не відповідає положенням
Директиви 2006/43/ЄС і сучасній
європейській практиці.
Він є стримуючим фактором
інституційної розбудови
фінансового та аудиторського ринку в
державі, тому потребує подальшого
вдосконалення

6

Підстави для внесення змін до ЗУ “Про аудиторську діяльність”

- Директива 2006/43/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 17 травня 2006 року про обов’язковий аудит річної звітності та консолідованої звітності;
- Зелена Книга ЄС (2010) “Політика аудиту: уроки, винесені з кризи” та матеріали її обговорення;
- Звіт Світового банку ROSK (2008);
- Краща практика (законодавство):
 - Польща;
 - Словаччина
 - Росія;
 - інші країни.

7

Основні об’єкти правового регулювання Директиви 2006/43/ЄС

1. Допуск аудиторів до здійснення аудиторської діяльності
2. Реєстрація аудиторів та аудиторських фірм
3. Дотримання принципів професійної етики
4. Стандарти аудиту
5. Обов’язковий аудит консолідованої звітності
6. Аудиторська звітність
7. Забезпечення якості аудиторських послуг
8. Відповідальність аудиторів і аудиторських фірм
9. Суспільний нагляд
10. Призначення та звільнення аудиторів та аудиторських фірм
11. Спеціальні положення щодо аудиторів та аудиторських фірм, які проводять обов’язковий аудит суб’єктів громадського інтересу

8

Основні проблеми, що потребують врегулювання:

- Визначення суб'єктів суспільного інтересу, для яких аудит є обов'язковим;
- Розробка моделі суспільного нагляду за аудиторською діяльністю;
- Посилення ролі Міністерства фінансів України щодо регулювання та державного нагляду за аудитом;
- Створення Ради суспільного нагляду за аудитом;
- Встановлення вимог щодо:
 - прозорості суб'єктів аудиторської діяльності;
 - майнової відповідальності аудиторів;
 - страхування аудиторських ризиків.

9

Таким чином в умовах економічного реформування необхідно розробити і подати зміни та доповнення (бажано - нову редакцію) закону України "Про аудиторську діяльність", яка б об'єктивно і не упереджено максимально враховувала положення Директиви 2006/43/ЄС, рекомендації Світового банку, результати обговорення Зеленої Книги ЄС і сучасну практику

10

Окремі
пропозиції щодо змін до Закону
України
“Про аудиторську діяльність”:

11

Суспільний нагляд

Об'єкти суспільного нагляду:

- допуск та реєстрація аудиторів та аудиторських фірм;
- використання стандартів професійної етики, внутрішнього контролю якості аудиторських фірм;
- системи постійного удосконалення професійних знань, забезпечення якості, розслідування і санкцій.

12

Компетентний орган

Компетентним органом з розробки і реалізації державної політики у сфері фінансової звітності та аудиту є Міністерство фінансів України

Функції Міністерства фінансів:

- 1) Розробка державної політики у сфері бухгалтерського обліку, фінансової звітності та аудиту;
- 2) Моніторинг законодавства України з питань бухгалтерського обліку та аудиту,
- 3) Моніторинг та координація нормотворчої діяльності національних регуляторів обліку та аудиту (ДКЦПФР, ДКРРФП, НБУ, ДКУ, АПУ (ПАУ), професійні організації);
- 4) Затвердження складу, забезпечення діяльності і державний нагляд за Радою суспільного нагляду за аудиторською діяльністю;
- 5) Офіційне оприлюднення на сайті Міністерства фінансів України Міжнародних стандартів аудиту;
- 6) Експертиза і погодження підзаконних актів національних регуляторів з питань бухгалтерського обліку, звітності та аудиту;
- 7) Прийняття нормативно-правових документів з регулювання аудиторської діяльності, схвалених Радою суспільного нагляду за аудиторською діяльністю;
- 8) Ведення єдиного Державного реєстру суб'єктів аудиторської діяльності України;
- 9) Призначення Голови екзаменаційної комісії Аудиторської палати України;
- 10) Призначення Голови та членів Національно дисциплінарного суду аудиторів;
- 11) Оприлюднення на сайті узагальненої статистичної звітності про аудиторську діяльність та результатів аналізу ринку аудиту за відповідний рік;
- 12) Нагляд за професійними бухгалтерами, аудиторами і аудиторськими фірмами щодо виконання ними обов'язків суб'єктів первинного фінансового моніторингу;
- 13) Акредитація і ведення реєстру професійних саморегульованих організацій бухгалтерів і аудиторів.

13

Функції Ради з громадського нагляду:

- Нагляд за:
 - а) практичною діяльністю аудиторів;
 - б) діяльністю аудиторських фірм;
 - в) діяльністю Аудиторської палати України.
- Розробка стратегій вирішення актуальних проблем розвитку аудиту;
- Розгляд та схвалення нормативно-правових документів Аудиторської палати України, що підлягають затвердженню Міністерством фінансів України;
- Розгляд і схвалення матеріалів для екзаменування кандидатів в аудитори, результатів екзаменування кандидатів в аудитори, річних планів контролю, підготовлених Комісією з контролю якості Аудиторської палати України та звітів про їх виконання;
- Інспектування суспільно значимих суб'єктів аудиторської діяльності (за необхідністю);
- Розгляд і схвалення рекомендацій АПУ щодо включення до реєстру та виключення з нього суб'єктів аудиторської діяльності;
- За рекомендаціями Аудиторської палати України затвердження складу контролерів, для виконання річних планів контролю якості;
- Оскарження в адміністративному суді рішення органів АПУ які не потребують затвердження, що містять ознаки загрози суспільним інтересам, порушень законів України;
- Розгляд апеляцій (на результати екзаменування, на відмову включення до реєстру аудиторів або реєстру суб'єктів аудиторської діяльності тощо) і прийняття остаточного рішення;
- Здійснення міжнародного співробітництва з Європейською комісією, інтеграції і співпраці з органами нагляду за аудитом Держав-членів ЄС та інших країн.

14

Склад ради громадського нагляду за аудиторською діяльністю

Рада складається з Голови ради і 14 членів ради, які призначаються Міністром фінансів України:

- Голова - Заступник Міністра фінансів України;
- 2 заступника Голови (1 - представник Міністерства фінансів України, 2 - представник професійної організації складачів фінансової звітності);
- 5 представників громадськості від професійних організацій складачів фінансової звітності;
- 1 від Міністерства фінансів України (секретар);
- 1 від Національного банку України;
- 1 від Державної комісії з цінних паперів і фондового ринку;
- 1 від Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг;
- 1 від Міністерства економічного розвитку і торгівлі;
- 1 Державної податкової адміністрації;
- 1 від вищої школи (науковців).

15

Об'єкти суспільного інтересу

Об'єктами суспільного інтересу в Україні, вважаються такі суб'єкти господарювання, які є помітними та економічно важливими.

Поділяються на:

- Об'єкти суспільного інтересу в частині аудиту їх фінансової звітності;
- Об'єкти суспільного інтересу в частині аудиту їх фінансового стану

16

Об'єкти суспільного інтересу в частині аудиту їх фінансової звітності:

- Суб'єкти – емітенти цінних паперів, випущених відповідно до закону України “Про цінні папери та фондовий ринок” на період їх обігу на регульованому ринку України, держав-членів ЄС або третіх країн;
- Професійні учасники ринку цінних паперів та ринку фінансових послуг, які мають такий статус згідно законів України;
- Фінансові та кредитні установи (комерційні банки, страхові компанії, пенсійні фонди, кредитні спілки, інститути спільного інвестування інші) незалежно від їх організаційно-правової форми;
- Біржі
- Політичні партії, громадські об'єднання, професійні об'єднання громадян та юридичних осіб.
- Суб'єкти господарювання незалежно від їх організаційно-правової форми які відповідають одному з наступних критеріїв:
 - доходи (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) яких за звітний рік перевищили 50 млн. грн.(Росія – 14,3 млн. грн.);
 - балансова вартість активів на останній день, року, що передував звітному, перевищила 10,0 млн. грн. (Росія – 5,7 млн. грн.);
 - середньорічна чисельність працюючих перевищує 150 осіб (Росія – критерію немає).
- Містоутворюючі підприємства. Перелік таких підприємств щорічно до 01 квітня затверджується рішенням Верховної ради Республіки Крим, Київської та Севастопольської міської ради, обласними радами.
- Підприємства (об'єднання підприємств) незалежно від їх організаційно правової форми які здійснюють свою діяльність на ринку енергоносіїв;
- Інші суб'єкти господарювання, фінансова звітність яких, офіційно оприлюднюється.¹⁷

Об'єкти суспільного інтересу в частині аудиту їх фінансового стану:

- суб'єкти, які прагнуть отримати ліцензії на здійснення професійної діяльності на ринку цінних паперів та ринку фінансових послуг - на момент подачі клопотання за результатами діяльності за останні два фінансові роки;
- інші суб'єкти господарювання, фінансовий стан яких згідно законів України підлягає підтвердженню.

Аудиторська діяльність в об'єктах суспільного інтересу

Об'єкти суспільного інтересу повинні мати у структурі своєї системи управління Аудиторський Комітет та підрозділ внутрішнього аудиту, які підпорядковуються Наглядовій Раді.

Такі органи:

- впроваджують ефективну систему внутрішнього контролю;
- здійснюють замовлення на аудит фінансової звітності
- Розглядають результати аудиту та вживають заходів

19

Відповідальність за аудит об'єктів суспільного інтересу

Керівництво об'єктів суспільного інтересу несе відповідальність за:

- повноту та достовірність даних обліку та фінансової звітності, що оприлюднюється;
- ефективність системи внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту;
- створення належних умов для проведення аудиту.

20

Пропонуються також інші зміни:

- Майнова відповідальність аудиторів
- Звіт про прозорість
- Нові функції Аудиторської палати України
- тощо

21

Дякую за увагу!

Для пропозицій

Гайдай Микола Григорович
buh_metod@afu.kiev.ua

т. +38 044 277-51-94

22